

Yabancı Dil Öğretiminde Makine Çevirisi Kullanımı: Yabancı Dil Öğretmenlerinin Görüşleri Üzerine Görgül Bir Çalışma¹

The Use of Machine Translation in Foreign Language Teaching: An Empirical Study on the Views of Foreign Language Instructors

Araştırma Makalesi / Research Article

Maide DOLMACI *, **Halil İbrahim BALKUL ****

* Yüksek Lisans Öğr., Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çeviribilim ABD, Sakarya, Türkiye, e-posta: maidedolmaci@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4552-1833

** Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, Sakarya, Türkiye, e-posta: hbalkul@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5775-962X

ÖZET

İnsanoğlunun farklı toplumlarla karşılaştığı ilk zamanlardan günümüze kadar geçen süre zarfında, çeviri kültürlerarası iletişimde oldukça önemli ve etkili bir role sahip olmuştur. Gelişen teknoloji ile birlikte çeviri alanında da büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Bu sayede eğitim sektörü başta olmak üzere özellikle yabancı dil öğretiminde makine çevirisinin (MÇ) önemi ve alana katkısı artış göstermektedir. Bu çalışmada, hazırlık sınıflarında yabancı dil öğretiminde öğrencilerin makine çevirisi (MÇ) kullanımı ele alınacaktır. Makine çevirisi yabancı dil öğretiminde daha yeni kullanılıyor gibi gözükse de aslında uzun zamandır yabancı dil öğrenimi ve öğretiminin bir bileşeni olarak yer almaktadır. Bu çalışmada, önceki literatür verileri ışığında, dil öğretmenleri ile gerçekleştirilecek olan yarı-yapılandırılmış görüşmelerde öğrencilerin yabancı dil öğrenirken makine çevirisinden yararlanıp yararlanmadıkları, yararlanıyorlar ise en çok hangi dil yeteneklerini geliştirmek için yararlandıkları tespit edilecektir. Ayrıca, makine çevirisinin dil yeteneklerinin gelişiminde ne düzeyde katkıda bulunduğu ve hangi etkinliklerde makine çevirisi araçlarının kullanıldığı araştırılacaktır. Sonrasında bu bağlamda eksikliklerin incelenerek sınırlılıkların neler olduğu tespit edilecektir. Bu çalışmada, makine çevirisinin yabancı dil öğretiminde geçmişten günümüze kadar hangi konumda yer aldığını ve yabancı dil öğretiminde öğretmenlerin makine çevirisine karşı tutumlarını öğrenmeyi hedeflemekteyiz. Araştırmanın veri toplama yöntemi nitel araştırma yöntemlerinden yarı-yapılandırılmış görüşmelerdir ve görüşmelerin ardından veriler içerik analizi yöntemi ile temalara ayrılıp analiz edilecektir. Çalışma, makine çevirisi (MÇ) ile yabancı dil öğrenimi ve öğretimi konu başlıklarını kapsamaktadır ve bu bağlamda disiplinler arası bir çalışmadır. Çalışmadan elde edilen verilerin konu ile ilgili yapılacak ileriki araştırmalara ışık tutması hedeflenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Makine Çevirisi, Yabancı Dil Öğrenimi, Yabancı Dil Öğretimi, Yabancı Dil Öğretmenleri

¹ Bu çalışma, Maide DOLMACI tarafından Doç. Dr. Halil İbrahim BALKUL danışmanlığında hazırlanan "Yabancı Dil Öğretiminde Makine Çevirisi Kullanımı: Yabancı Dil Öğretmenlerinin Görüşleri Üzerine Görgül Bir Çalışma / The Use of Machine Translation in Foreign Language Teaching: An Empirical Study on the Views of Foreign Language Instructors" adlı tezden üretilmiştir.

ABSTRACT

From the earliest times, when human beings encountered different societies, until today, translation has had a very important and effective role in intercultural communication. Along with the developing technology, great changes have also occurred in the field of translation. In this way, the importance and contribution of machine translation (MT) in foreign language teaching, especially in the education sector, is increasing. In this study, the use of machine translation (MT) by learners in foreign language teaching in preparatory classes will be discussed. Although machine translation seems to be used in foreign language teaching more recently, it has actually been a component of foreign language learning and teaching for a long time. In this study, in the light of the previous literature, semi-structured interviews with language instructors will be conducted to determine whether learners make use of machine translation while learning a foreign language, and if so, which language skills they use it to improve the most. In addition, the extent to which machine translation contributes to the development of language skills and in which activities machine translation tools are used will be investigated. Afterwards, the limitations will be identified by analysing the deficiencies in this context. In this study, we aim to learn the position of machine translation in foreign language teaching from past to present and the attitudes of instructors towards machine translation in foreign language teaching. The data collection method of the study is semi-structured interviews, one of the qualitative research methods, and after the interviews, the data will be divided into themes and analysed by content analysis method. The study covers the topics of machine translation (MT) and foreign language learning and teaching and is an interdisciplinary research in this context. It is aimed that the data obtained from the study will shed light on future research on the subject.

Keywords: Machine Translation, Foreign Language Learning, Foreign Language Teaching, Foreign Language Instructors

1. Giriş

Yazının gelişmesiyle birlikte bireyler fikirlerini ve duygularını başkalarıyla paylaşmanın ne kadar önemli olduğunu fark etmişlerdir. Bir süre sonra diğer toplumların yazdıklarını, okuduklarını ve söylediklerini kendi toplumlarına taşımak istemişlerdir. Çünkü insanlar bu süre zarfında nesilden nesle aktarılan bilginin yeterli olmayacağına inanmaktaydılar. Sonrasında ise, toplumlar arası iletişimin önündeki en büyük engelin dil olduğu saptanmıştır ve böylelikle çeviriye duyulan ihtiyaç gün yüzüne çıkmıştır.

Günümüzde çeviriye olan ihtiyacın günden güne arttığı düşünüldüğünde, iletişim kanallarının önemi daha da açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. İnsanlığın doğuşundan günümüze kadar, çeviri önemli ve her şeyi kapsayan bir role sahip olmuştur. Çeviri kültürlerarası iletişim için gerekli olduğundan, önemi daha fazla sosyal katılımın bir sonucu olarak artmıştır. Bireylerin birbirleriyle iletişim kurmalarının ve bilgi, duygu ve düşüncelerini paylaşmalarının ana yolu dil aracılığıyla gerçekleşmektedir. İletişim ve teknoloji çağı diye nitelendirdiğimiz 21.yüzyılda, kültürlerarası iletişimde dil bariyerini kaldırmak adına çeviri ve yabancı dil öğrenim / öğretim teknolojileri popülerlik kazanmıştır. Şüphesiz makine çevirisi programları bu teknolojiler arasında oldukça önemli bir konuma sahiptir.

Makine çevirisi (MÇ) yazılı veya sözlü bir metnin kaynak dil olarak bilinen bir doğal dilden, erek dil olarak bilinen başka bir doğal dile otomatik olarak veya insan müdahalesiyle dönüştürülmesi süreci olarak tanımlanmaktadır (Krş. Kituku vd., 2016; Aslan, 2019). Çeviriye

duyulan ihtiyacın artması, insanların makine çevirisi hakkındaki algularını da değiştirmiştir. Daha pratik ve daha hızlı çeviri yapmak istedikleri için makine çevirisi uygulamalarına ağırlık vermişlerdir. MÇ, 17. yüzyıldaki başlangıcından bu yana, İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş'tan sonra önemli ölçüde gelişmiştir. Koehn'in (2010: 14) istatistiksel makine çevirisi üzerine kaleme aldığı detaylı çalışmasında, makine çevirisi sistemleri oluşturma çabalarının ilk bilgisayarların ortaya çıkmasından kısa bir süre sonra başladığı belirtilirken; Hutchins (2004) Fransa ve Rusya'da iki farklı öncünün MÇ uygulamak için eş zamanlı olarak aldıkları patentlere işaret etmektedir. Ayrıca, MÇ tarihi üzerine yapılan çalışmaların çoğu, Otomatik Dil İşleme Danışma Komitesi'nin (ALPAC) ufuk açıcı raporunu bir dönüm noktası olarak belirleme konusunda genellikle aynı yaklaşımı benimserken, diğer çalışmalar farklı bir yol izlemiş ve 20. yüzyılın ortalarından itibaren neredeyse her on yılı bir dönüm noktası olarak değerlendirmiştir (Qun & Xiaojun, 2015). Ancak Hutchins (2023), 1950'ler ile 1970'ler arasındaki yılları MÇ araştırma ve uygulamalarının başlangıcı, 1970'ler ile 1989 arasındaki yılları ise ikinci aşama olarak değerlendirmektedir.

Çeviri ve yabancı dil öğrenimi iki farklı alandır fakat ortak noktada buluşmaktadırlar. Geçmişten günümüze uzanan dil öğrenimi tarihçesine bakacak olursak, bu alan çok fazla yenilikler ile kaplanarak son haline ulaşmaktadır. Bu noktada, teknolojinin yardımı göz ardı edilemez. Çeviri alanı da teknolojiden çok fazla yararlanmaktadır. Teknolojinin etkisiyle, yabancı dil derslerinde çeviriye yer verilmektedir. Türkoğlu'nun (1996) belirttiği gibi, yabancı dil dersinde çeviri sadece bir amaç olmak dışında, bir araç olarak kullanılmaktadır. Geçmiş yıllarda yabancı dil öğreniminde çeviri, dilbilgisi-çeviri yöntemi gibi teknolojiden uzak yöntemler kullanılarak yapılırken; şimdiki yıllarda MÇ ve bilgisayar destekli çeviriler üzerinden yapılmaktadır.

Bu çalışmada, MÇ'nin yabancı dil öğretiminde geçmişten günümüze kadar hangi konumda yer aldığını ve yabancı dil öğretiminde yabancı dil öğretmenlerinin MÇ'ne karşı tutumlarını öğrenmek amaçlanmaktadır. Yabancı dil öğretmenleri ile görüşmeler yapılarak veri toplanacaktır. Çalışma, MÇ ile yabancı dil öğretimini ve bu iki alan arasındaki ilişkiyi kapsamaktadır. Bu araştırma, MÇ'yi disiplinlerarası bir yaklaşım ile yabancı dil öğretimine dahil ederek öğretim disiplinine katkıda bulunmaktadır.

Bu çalışma, beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm giriş bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümde çalışmanın arka planına ve çalışmanın amacına yer verilmiştir. Ayrıca, bu bölümde çalışmanın temellendirildiği araştırma soruları sunulmakta ve çalışmanın taslağı verilmektedir. Giriş bölümünün ardından, ikinci bölümde ilgili literatür taraması sunulmuştur. MÇ ve MÇ'nin yabancı dil öğretiminde kullanımı ile ilgili çalışmalar incelenmiştir. Üçüncü bölümde, çalışmanın yöntem sunulmuş, katılımcılar ve çalışma ortamı açıklanmıştır. Mülakat soruların toplanması ve analiz edilmesi de bu bölüm içerisindedir. Dördüncü bölümde ise bulgular ve sonuçlardan bahsedilmektedir. Son bölüm ise, araştırma sorularının tartışıldığı bölümdür ve çalışmanın özeti ve sonucu da bu bölümde yer almaktadır.

2. Literatür Taraması

2.1. Makine Çevirisi Üzerine Yapılan Araştırmalar

1940'lı yıllarda başlayan makine çevirisi uygulamaları ve araştırmaları günümüzde yapay zekâ çevirileri ile birlikte farklı bir konuma gelmiştir. Önceleri kural-tabanlı ve derlem tabanlı (istatistiki ve örnek temelli), sonrasında ise hibrit ve nöral yaklaşımların (Aslan, 2019) benimsendiği makine çevirisi araştırma alanı, bilhassa son on yıllık süreçte yerli ve yabancı birçok bilim insanının odak noktası haline gelmiştir. Alandaki bu çalışmalar; MÇ programlarının gerek kullanıcı gerekse tasarımcı gözüyle incelenmesi ve değerlendirilmesi, MÇ programlarının farklı metin türü örneklerinde kullanılabilirliğinin test edilmesi ve makine çevirisi programlarının çeviri eğitimi sürecinde kullanımı gibi konu başlıklarında incelenebilir.

Öncelikle MÇ programlarının farklı açılardan ve farklı kullanıcı / tasarımcı gözüyle incelendiği çalışmalara değinmek isabetli olacaktır. Bilhassa tasarımcı gözüyle makine çevirisi programlarını değerlendiren ve tasarlanan programların verimliliğini test eden çalışmalara bakıldığında (Krş. Hoang ve Koehn, 2008; Cancedda vd., 2009; Tayirova vd., 2015), bu araştırmaların daha çok bilgisayarlı dilbilim ve bilgisayar mühendisliği alanlarında gerçekleştirilmiş ve belirli kodlamaların test edildiği çalışmalar olduğu ön plana çıkmaktadır. Kullanıcı gözüyle makine çevirisi programlarının gerek test edilmesi ve gerek alınan dönütler neticesinde geliştirilmesini temel araştırma konusu edinen çalışmalar (Krş. Moorkens ve O'Brien, 2017; Freitag vd., 2021; Lin vd., 2021; Balkul vd., 2022; Ragni ve Nunes, 2022) ise, daha çok hem dilbilim hem de çeviribilim perspektifinden MÇ programlarının işlevselliğini artırmaya yönelik gerçekleştirilen araştırmalar olarak ön plana çıkmaktadır.

MÇ programlarının farklı metin türü örneklerinde kullanılabilirliğinin test edilmesi konu başlığına gelindiğinde, bilhassa metin türü ve uzmanlık alanı konu başlıklarının ön planda olduğu görülmektedir. Alandaki bu tür çalışmalara bakıldığında (Krş. Voigt ve Jurafsky, 2012; Toral ve Way, 2015; Aşkın ve Balkul, 2022; Guerberof-Arenas ve Toral, 2022), edebi metinlerin makine çevirisi programları aracılığı ile çevrilmesinde geçmişe nazaran oldukça ilerleme kaydedildiğini fakat henüz istenilen düzeyde bir kalite seviyesine erişilmediği görülmektedir. Edebi metinlerin MÇ programları aracılığı ile çevrilmesinde yaşanan sorunların başında ise; üslup aktarımı, mecazi dil kullanımı ve metaforik ifadeler olduğu görülmektedir. Edebi metinlerin aksine; kullanılan terminolojinin sık tekrar ettiği, dil kalıplarının standart olduğu ve yazarın üslubundan çok bilimsel verilerin ön plana çıktığı teknik ve bilimsel metinlerin çevirisinde ise makine çevirisi programlarının kullanımının oldukça tutarlı erek metin sonuçları verdiği görülmektedir (Krş. Calude, 2003; Forcada, 2010; Lambert vd., 2012; Belina, 2023). İlâveten, alanda yapılan çalışmalar aynı dil ailesine mensup ya da akraba diller arasında gerçekleştirilen MÇ'nin metin türü ayrımı yapmadan da diğer dil çiftleri arasında gerçekleştirilen MÇ'ye kıyasla daha tutarlı sonuçlar verdiğini göstermektedir (Krş. Zampieri vd., 2020; Altıntaş ve Çiçekli, 2022). Bunun yanında, web ortamında yeterince koşut metin örneği bulunmayan ya da nadir kullanılan diller arasında gerçekleştirilen makine çevirisi uygulamaları henüz istenilen sonucu sağlama kapasitesine sahip görülmemektedir (Krş. Somers, 1997; Irvine, 2014; Forcada, 2020).

Araştırmamızda MÇ alanında ele alınacak olan son konu başlığı ise, son zamanlarda artan mütercim ve tercümanlık programları ile birlikte ön plan çıkan MÇ'nin çeviri eğitiminde kullanımını sorgulayan çalışmalardan oluşmaktadır. Bu çalışmalardan bir kısmı (Bkz. Shehi, 2002; Pekcoşkun-Güner, 2020) ön düzenleme işlemlerinin makine çevirisi çıktılarının kalitesini artırdığını ve çevirmen adaylarına bu yönde bir farkındalık sağlanması gerektiğini anlatırken, bazı çalışmalar ise MÇ çıktısı üzerinde gerçekleştirilen son düzeltme işlemlerinin nasıl yapılmasına yönelik yöntem bilgisinin çeviri eğitiminde öğrencilere kazandırılması gereken beceriler arasında olduğunun altını çizmektedir (Krş. Rico Pérez ve Torrejón, 2012; Flanagan ve Christensen, 2014; Çetiner ve İşisağ, 2019). Ayrıca, bazı araştırmalarda da makine çevirisinin 21.yüzyılın bir gereksinimi olduğu ve bu sebeple çevirmen adaylarının çeviri eğitimi esnasında yetkinlik sağlamaları gereken bir alan olduğu özellikle vurgulanmaktadır (Bkz. Mellinger, 2017; Bulut, 2019; Rico ve González Pastor, 2022).

2.2. Yabancı Dil Öğretiminde Makine Çevirisi

İnternet çağının gelişimi bize birçok konuda kolay erişilebilir geniş bir kaynak yelpazesi sağlamıştır (Niño,2009). Teknolojinin gelişmesi sayesinde çeviri uzun bir yol kat etmiştir. İnsan çevirisinin yanı sıra makine çevirisi 1950'lerde ortaya çıkmıştır. Makineleşmenin artmasıyla birlikte, MÇ ekonomi, politika ve yabancı dil öğretimi/öğrenimi gibi çeşitli alanlarda kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde dil öğrenimi için MÇ kullanımı yadsınamaz. Makine çevirisinin yabancı dil sınıflarında kullanılması, eğitimeiler için zor olsa da giderek daha yaygın hale gelmektedir. Önceki yıllarda yabancı dil öğretmenleri MÇ'yi sınıflarda uygulamayı kabul etmezken; günümüzde dil öğretmenleri öğrencilerine yabancı dil öğretirken makine çevirisini kullanmayı benimseme eğilimindedirler. Dil öğretmenleri ve öğrenciler, modern dünyamızda MÇ'yi göz ardı edemezler, bu konu kaçınılmaz bir öneme sahiptir. Bununla birlikte, dil öğretmenleri bir ders boyunca (40 dakika) tümüyle benimsememeye çalışsalar da öğrencilerini bir etkinliğin bir bölümünde makine çevirisini kullanmaya teşvik etmektedir. Bu izin sayesinde dil öğrenenler, Warschauer ve Kern'in (2000) daha önce belirttiği gibi, MÇ'yi bağımsız olarak kullanarak derslerinde istediklerini bulmakta özgür hissetmektedirler ve daha yakın zamanda Niño (2020), öğrencilere bu ortamda neyi nasıl öğreneceklerini planlama konusunda daha fazla özgürlük verildiğini ve bunun da öğrenen merkezliliği teşvik ettiğini belirtmektedir. Hutchins ve Somers'in (1992) MÇ üzerine yaptıkları çalışmada, "herhangi bir dildeki herhangi bir cümleyi insan müdahalesi olmadan başka bir dile mükemmel bir şekilde çevirebilecek bir çeviri makinesi yoktur" ifadesi yer almaktadır. Makineleşmenin hızla ilerlemesi ve yapay zekânın hızla gelişmesiyle bu durumun nasıl değiştiğini görebilmekteyiz. Bu iddianın değiştirilebilir ve kullanıma alınabilir olduğu da görülmektedir. MÇ ve yapay zekanın yabancı dil sınıfına dahil edilmesi, öğrencilere değerli araçlar ve kaynaklar sağlayarak öğrenme sürecini geliştirebilir.

Eğitim tecrübelerimize dayanarak ifade edilebiliriz ki, hazırlık sınıflarında yeni bir dil öğretilirken, yabancı dil öğretmenleri genellikle buna karşı çıksalar da öğrenciler makine çevirisi (MÇ) kullanmaktan hoşnut olabilirler. Niño (2020), dil öğretmenlerinin sınıflarında MÇ kullanmaktan çekinmemelerini ya da kullanımını göz ardı etmemelerini tavsiye etmektedir. Çok dilli ve kültürler arası iletişim, günümüz küreselleşmiş kültüründe büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle, yabancı dil öğretmenleri, öğrencilerine çeviri gerekliliğini anlamalarını

sağlamak zorundadır. Ayrıca Niño (2009), dil öğrenenlerin MÇ'yi hem korkunç hem de iyi bir model olarak benimsediklerine dikkat çekmiştir. Anlatımına göre, MÇ'yi dört eğitimsel amaç için kullanmaya odaklanmıştır. Bunlar, mesleki kullanım: çeviri kalitesi değerlendirmesi, ön düzenleme ve son düzenleme; bir "bilgisayar destekli dil öğrenimi" aracı olarak MÇ; MÇ'nin iyi bir model olarak kullanımı ve makine çevirisinin kötü bir model olarak kullanımı olarak ayrılmıştır. Bu çalışmada, dört eğitimsel amaçtan sadece MÇ kullanımının iyi ve kötü yönleri olarak ikisinden bahsedilecektir.

Literatür incelendiğinde dil becerilerinin farklı unsurlardan oluştuğunu öne süren görüşlere rastlanmaktadır. Örneğin, Richards & Schmidt (2013) dil becerilerinin okuma, yazma, konuşma ve dinlemeyi içerdiğini belirtmektedir. Yabancı dil öğrenmek dört temel yetkinliği içerir. Ancak, MÇ dil ediniminde ve yabancı dilde akıcılığın geliştirilmesinde önemli bir yardımcı olduğu ve yabancı dil öğretirken okuma ve yazma becerileriyle doğrudan bağlantılı olduğu için bu çalışmada sadece iki beceri ele alınmaktadır.

Öğrencilerin yazma becerisi için paragrafları ve/veya denemeleri hızlı ve duraksamadan oluşturmaları gerekir, bu nedenle yazılarında daha fazla sözcük hatası yapmaları muhtemeldir. Sonuç olarak, bazı öğretmenler erek dilde MÇ kullanımını yazma derslerine dahil etmektedir. İkinci dilde yazma için MÇ kullanımının potansiyel faydalarını inceleyen ilk görgül çalışma Niño (2004) tarafından yapılmıştır. MÇ ve yabancı dil öğretimi ve özellikle yazma becerileri hakkında yapılacak olan araştırmalarda bu makaleden yararlanmak mümkündür. Çünkü, bu makale yabancı dilde yazma becerilerini geliştirmek için bir öğretim yöntemi olarak MÇ son düzeltmenin potansiyellerini keşfetmeyi amaçlamaktadır.

Bazı öğrenciler bir paragraf ya da makale okurken yabancı dilde bilmedikleri kelimelerin karşılıklarını ana dilleri ile karşılaştırarak öğrenme ihtiyacı duymaktadırlar ve bu da tanımları öğrenmek için sözlük kullanmalarına neden olmaktadır. Ders sırasında fazla zamanları olmadığından, hemen öğrenmek için öncelikle MÇ'yi kullanmaktadırlar. Stapleton ve Ka Kin (2019), yabancı dilde okuma ve yazma stratejileri olarak MÇ araçlarının önemine dikkat çekmektedirler. Bu çalışma, ilköğretim düzeyinde altı (6) tane öğrenciye uygulanmıştır. Araştırma kapsamında, öğrencilerin MÇ sayesinde normalde tek başına yaptıkları yazma becerilerinden çok daha iyi bir sonuç elde edilmektedir. Bunun dışında bu çalışmada MÇ'nin dil öğretiminde çığır açtığından sıkça bahsedilmektedir. Son olarak, bu çalışmada araştırmacılara anlatılmak istenen; MÇ'nin yabancı dil öğrenme ve öğretme bağlamlarında yazılı olarak kelimelerin öğretilmesi ve öğrenilmesi üzerinde önemli bir etkisi olduğu yorumlanmaktadır.

Bu bölümde, internet çağının dil öğretimine ve çeviriye olan etkisi ele alınarak, MÇ'nin evrimi ve günümüzdeki rolü yapılmış olan çalışmalar aracılığı ile incelenmiştir. Bu çalışmalarda, teknolojinin gelişmesiyle birlikte dil öğreniminde MÇ'nin kullanımının arttığına ve dil öğretmenlerinin öğrencilere bu aracı kullanma konusunda teşvikte bulunduğu vurgu yapıldığını söylemek mümkündür. Ayrıca, dil eğitiminde MÇ'nin kullanılmasının öğrencilere özgürlük hissi ve öğrenen merkezliliği sağlayabileceği üzerinde durulmaktadır. Yapay zekâ ve teknolojinin ilerlemesiyle birlikte MÇ'nin rolünün değiştiğine ve dil öğretimine değerli araçlar sağlayarak öğrenme sürecini geliştirebileceğine dikkat çekilmektedir.

3. Yöntem

Bu bölümde, çalışmanın yöntemi hakkında bilgi verilmektedir. Bu bölümde; ortam, katılımcılar ve verilerin toplanması üzerinde durulmaktadır. Haliç Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu'nun modüler müfredatındaki dört modülün her biri Avrupa Ortak Dil Referans Çerçevesi (CEFR) A1-A2-B1-B2 seviyelerine uygundur. 2023-2024 güz döneminde halihazırda kullanılmakta olan ve ana ders kitap olarak kullanılan 'Golden Horn', Haliç Üniversitesi öğretim görevlileri tarafından yazılmıştır ve hem A1 hem de A2 seviyelerine yöneliktir. B1 ve B2 kitapları 'Less is More' adlı kitaptır. Haliç Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu'nda toplam yetmiş dokuz (79) öğretim görevlisi bulunmaktadır ve her modülde öğretim görevlileri farklı seviyedeki derslerden sorumludur. Ana ders ve beceri dersleri olarak bir sınıfı en az iki öğretim görevlisi paylaşmaktadır. Araştırma için seçtiğim eğitmenler altı (6) kişidir. Bunlardan üçü kadın, diğer üçü ise erkek eğitmenlerdir. Eğitmenlerin yaşları 21-50 arasındadır. Bu eğitmenler üniversite düzeyinde ders verme bağlamında en az iki (2) yıl deneyimli eğitmenlerdir. Mülakat soruları araştırmacı yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Ayrıca uzman görüşü kapsamında farklı üniversitelerden 2 akademisyenin de soruların nihai şeklini almasında katkısı vardır. MÇ'nin yabancı dil öğretiminde kullanımı ve farklı seviyelerdeki sınıflara nasıl dahil edileceği bu görüşme sorularının ana konularını oluşturmaktadır. Veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, yabancı dil eğitmenlerinin daha uzun ve esnek yanıtlar verme eğilimlerini göz önünde bulundurarak görüşme sorularının açık uçlu olması amaçlanmıştır. Polat (2022) yarı yapılandırılmış görüşmelerde, iyi soru yazabilmenin tek bir kuralı olmaması dahilinde makaledeki katılımcıların cevapları gibi somut örnekler ile görüşme yapacak olan araştırmacıya büyük katkıda bulunacağını belirtmektedir. Katılımcıların açık uçlu sorulara cevap vermeleri yargılayıcı sorulardan kaçınarak, katılımcıların dil öğretiminde MÇ ileriki çalışmalara da yön vermesi öngörülmektedir. Bu çalışma, nitel verilere dayalı bir çalışma olmuştur ve katılımcıların sorulara sözlü yanıtlar vermesi amaçlanmıştır. Cep telefonunun ses kaydı ile bu görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler ortalama 8-10 dakika arasında sürmüştür. Tüm katılımcılar İngilizce öğretmeni oldukları için görüşmelerin de İngilizce olmasına karar verilmiştir. Çünkü hepsinin dil öğretiminde kendini rahat olarak ifade ettikleri dil de İngilizcedir. Sorular katılımcıların derslerine dahil ederken, MÇ'yi hangi program veya uygulamaları kullanarak ve hangi amaç ile kullandıkları dikkate alınarak sorular hazırlanmıştır. Bunu takiben, her bir görüşmecinin yanıtları yazıya dökülmüştür ve elde edilen yanıtlar konu başlıklarına ayrılıp, bir sonraki bölümde incelenmiştir.

4. Bulgular ve Tartışma

Bu çalışmada, MÇ'nin yabancı dil öğretiminde kullanımı ile ilgili 12 soru bulunmaktadır ve bunlar, Haliç Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu öğretim görevlileri tarafından yanıtlanmıştır. Anket soruları, dil sınıflarında MÇ kullanımına ilişkin geniş verileri araştırmayı amaçlamaktadır. Katılımcıların derslerinde teknolojiyi ne ölçüde kullandıkları deneyimlerine dayanarak sorgulanmaktadır. Soruları sınıflandırdığımızda; dil öğretiminde genel teknoloji kullanımı, MÇ'nin kullanım amacını ve kullanım sıklığını, sınıf içi ve dışı kullanımlarda

eğitmenler tarafından teşvik edilip edilmediği, MÇ'nin dil öğretiminde yararlı olup olmadığı, hangi yabancı dil becerilerinde etkili olduğu ve son olarak hangi seviyede kullanılması gerektiği gibi konu başlıkları karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, burada katılımcıların kendi ifadeleri alıntılanarak yorumlarda bulunulmuş ve etik kurallar çerçevesinde katılımcıların isim ve soy isimleri belirtilmeden kendileri K1, K2, K3, K4, K5 ve K6 olarak kodlanmıştır.

4.1. Dil Öğretiminde Genel Teknoloji Kullanımı

Bu kategoride bir (1) adet soru bulunmaktadır.

1. Soru: Ne kadar süredir İngilizce öğretiyorsunuz? Derslerinizde teknolojiden ne ölçüde yararlanıyorsunuz?

Bu soruda, eğitmenlerin en az 4 yıllık en fazla 20 yıllık eğitmenler olduğunu öğrenmekteyiz. Sorunun devamında ise; genel olarak tüm eğitmenler dil öğretirken teknolojiden yararlandıklarını dile getirmektedirler. Görüşmeye katılan eğitmenlerin hemen hemen hepsi bilgisayar ve akıllı tahta kullanmaktadırlar. Günümüz dünyasında teknolojiyi hayatımızın bir köşesine dâhil etmeden yaşamak mümkün görünmemektedir. Gitgide ilerleyip değişimlerin meydana gelmesi de bizlere her konuda yardımcı olmaktadır. Bu değişimler “öğretim süreçlerindeki uygulamaların da bu doğrultuda düzenlenmesine ve güncel teknolojilerin dil öğretim süreçlerine entegre edilmesine ortam hazırlamıştır” (Genç-Ersoy ve Ersoy, 2021:810).

4.2. Makine Çevirisinin Dil Öğretimindeki Kullanımı

Bu kategoride dört (4) adet soru bulunmaktadır.

2. Soru: İngilizce öğretiminde makine çevirisini hangi amaçlarla kullanıyorsunuz?

Katılımcılardan üç tanesi MÇ kelime öğretmek, özellikle de yazılı materyallerde hedef dili anlamak için kullanmaktadır. Ayrıca, yabancı dil eğitmenleri farklı amaçlar için de MÇ'yi kullanmaktadırlar. Örnek verecek olursak bunlardan bir tanesi, geleneksel olarak çeviri yaptırmak amacıyla; bir diğeri de ana dil ve yabancı dil arasındaki farkları anlatmak amacıyla MÇ'yi kullanmaktadır. K4 kodlu katılımcı ise, MÇ kullanarak yabancı dilde eğitim verilmesine karşı çıkmaktadır. İlgili katılımcının konuya ilişkin sözleri şu şekildedir:

K4: “Açıkçası derslerimde herhangi bir makine çevirisi aracı kullanmadım. Makine çevirileri, anadili İngilizce olanlar, anadili gibi konuşanlar veya ileri düzey konuşanlar tarafından profesyonel veya akademik yazılarını kontrol etmek veya intihalden kaçınmak için kullanılabilir. Öğretimde yararlı olmadıkları gibi dil öğrenme ya da öğretme süreci için de zararlıdırlar.”

Luton (2003) öğrenciler ve MÇ kullanımını akademik sahtekârlıkla doğrudan ilişkilendiren ilk çalışmadır. Harris (2010) MÇ destekli metinler vermenin, yazma projelerini kendi başlarına tamamlayan öğrencilere haksızlık olduğunu ve birçok eğitmenin öğrenci ile MÇ kullanımını bir tür kopya çekme olarak gördüğünü iddia etmektedir. Bunun nedeni, MÇ'ye aşırı güvenmenin yabancı dilde yazma sürecine yaklaşımı engelleyebileceği ve hedef dilin anlamlı kullanımını önleyebileceği endişesidir. Benzer şekilde, Correa (2011) ve Steding (2009) ödevlerde bildirimde bulunmadan MÇ kullanmanın kopya çekmek olarak değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmekte ve çevrimiçi çevirmen kullanımının akademik sahtekârlık için önemli

bir sorun olduğunu belirtmektedir. K4 kodlu katılımcının sözleri yukarıda adı geçen çalışmalarla paralellik göstermektedir fakat konunun sadece bu bakış açısına indirgenmesi doğru olmayacaktır. Böyle kısıtlı bir bakış açısı MÇ'nin yabancı dil öğretim ve öğrenim süreçlerinde sunabileceği potansiyel yararları göz ardı etmektedir. Eğitim alanında uzmanlaşmış birçok dilbilimci, çevrimiçi çeviri kullanmanın, yazılı ve sözlü dil hakkında hızlı geri bildirim yoluyla artan metalinguistik farkındalık ve öğrenciyi güçlendirme gibi faydalarını araştırmıştır (Correa, 2014; Enkin ve Mejias-Bikandi, 2016; Aikawa, 2018). Görüşmedeki 3. ve 5. sorular katılımcıların makine çevirisini ne sıklıkla kullandıklarını ve hangi makine çevirisi programlarını tercih ettiklerini öğrenmeyi hedeflemektedir.

3. Soru: Sınıfta makine çevirisini ne sıklıkla kullanmaktasınız?

5. Soru: Makine çevirisi için hangi makine çevirisi programlarını/uygulamalarını kullanıyorsunuz?

K4 kodlu katılımcı ders sırasında ne sıklıkla MÇ kullandıklarını sorduğumuzda "asla" yanıtını vermektedir. Aynı katılımcı: "Öğrencilerimize sözlükleri nasıl verimli kullanacaklarını öğretmenin yanı sıra, onları uygun basılı veya çevrimiçi sözlükleri kullanmaya teşvik ediyoruz." ibaresini kullanmaktadır. Program veya uygulama olarak ise, yalnızca MÇ'yi öğrencilerin yazma becerilerinde intihal yapıp yapmadığını kontrol etmek için kullandığını belirtmektedir.

K4: "Turnitin'i intihal veya öğrencinin yazdığı makalede makine çevirisi kullanıp kullanılmadığını kontrol etmek için kullanıyorum".

Yukardaki cümlelerden, bu katılımcının MÇ dışında daha geleneksel bir sözlük kullandırma teşviği içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Eğitimlik tecrübelerimizden yola çıkarak K4 kodlu katılımcının günümüzde geleneksel sözlük kullandırması sınıf içinde veya dışında gerçekçi gelmemektedir. Modern dünyamızdaki öğrencilerin neredeyse hepsi teknoloji ile çok sık temas halindedir, o yüzden yanlarında sözlük taşıyan öğrenci görmek neredeyse imkansızdır. Sözlük taşımanın pratik olmamasının yanı sıra, hız konusunda da öğrencileri engellemektedir.

Ayrıca, başka bir katılımcı (K5) şu örneği eklemektedir:

"Aslında çok sık değil. Ne zaman ihtiyaç duyarsam ya da daha doğrusu öğrencilerim ne zaman ihtiyaç duyarsa. Bugünlerde çok sayıda yapay zekâ aracı olmasına rağmen, sınıfta bunların kullanımını sınırlandırmaya ve temellere bağlı kalmaya çalışıyorum."

İlgili katılımcının bu yorumu yabancı dil öğretmenlerinin sınıf içerisinde MÇ kullanımının kendi kontrolleri kapsamında olması gerektiğini düşündüğünü göstermektedir. Ayrıca, makine çevirisi uygulamaları veya programları kullanımı açısından K5:

"Tabii ki, başlangıç için her zaman Google Translate var, ki bu hiç akıllıca değil. Ancak bugünlerde diğer favorilerim DeepL ve Reverso Context."

Bu tür yanıtlar, katılımcıların MÇ araçları üzerinde bir dereceye kadar kontrol sahibi olurken modern taleplere ayak uydurmak istediklerini açıkça ortaya koymaktadır.

4. Soru: Öğrencilerinizi sınıf içinde/dışında makine çevirisi kullanmaya teşvik ediyor musunuz?

Katılımcıların yarısı öğrencilerinin hem sınıf içinde hem de sınıf dışında MÇ kullanımını desteklese de diğer katılımcılar sert bir şekilde desteklemeye karşıdır. Çünkü yabancı dil öğretmenleri, aktiviteler sırasında makinelerin yabancı dil öğrenenlerin yerini aldığını düşündüklerinden dolayı endişelenmektedirler. K4 bu durumu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Dürüst olmak gerekirse, MÇ kullanımı benim tarafımdan sınıfımda ya da sınıf dışında yasaklanmıştır. İkinci dil öğrenme süreci temelde alıştırma, tekrarlar ve üretim adımlarına bağlıdır. Eğer bu aşamaları makineler devralırsa, öğrenciler hedef dil hakkında hiçbir şey öğrenemezler.”

Bunun tam tersi olarak K5 şu sözlerle MÇ kullanımını desteklediğini ifade etmektedir:

“Evet kesinlikle, yapmamak çılgınlık olur; ama dikkatli olun. Aksi takdirde kontrolden çıkabilir ve çirkin bir alışkanlığa dönüşebilir. Onlara her zaman, dil öğrenenler olarak kendilerine yardımcı olabilecek makine çevirisi sunan hazır dijital platformlardan bazılarını kullanmamanın gerçekçi ve pratik olmayacağını söylüyorum, ancak dediğim gibi bu tamamen öğrenme deneyimlerinde onlara yardımcı olacak tamamlayıcı bir araç.”

K5 yukarıdaki sözleriyle MÇ’yi genç nesillerle kullanmanın pişmanlık duyacakları bir şey olmadığını kabul etmekte ve özellikle ileri seviyelerde bunu teşvik etmek için çalışmaktadır. Bir başka olumlu ifade ise K6 tarafından desteklenmektedir:

“Evet, onları sınıf içinde ve dışında kullanmaları için çok teşvik ediyorum. Örneğin, özellikle yüksek seviyedeki öğrencilere eş anlamlı ve zıt anlamlı kelimeleri bulmak için Thesaurus kullanmalarını tavsiye ediyorum ya da İngilizce yeni bir deyim öğrendiğimizde bunu Tureng kullanarak Türkçe olanlarla karşılaştırıyoruz.”

K6’nın bu söylemi genel itibariyle hem akademisyen hem de yabancı dil öğretmenleri olarak bizlerin derslerimizde deneyimlediğimiz bir süreç olduğunu belirtmek isteriz.

4.3. Makine Çevirisi Kullanımının Faydaları

Bu kategoride üç (3) adet soru bulunmaktadır.

6. Soru: Makine çevirisini dil öğrenimi için faydalı bir araç olarak görüyor musunuz? Neden/Neden değil?

7. Soru: Evet ise, ne şekilde/nasıl faydalı buluyorsunuz?

MÇ’nin faydalı bir araç olup olmadığı sorusu kapsamında, neredeyse tüm katılımcılar MÇ’nin yabancı dil öğrenimi ve öğretiminde faydalı bir araç olduğu konusunda hemfikirdir. Katılımcılardan ikisi, MÇ’yi öğrencilerini bağımsız çalışmaya yönlendirebileceği için yararlı ve değerli bulmaktadır. Konuya ilişkin ilgili katılımcıların sözleri şu şekildedir:

K3: “Öğrencilerin kendi kendine çalışma becerilerini geliştirmelerine ve hedef dilin kullanımıyla ilgili daha fazla bilgi bulmalarına yardımcı olur.”

K5: “Genel olarak dijital araçları yabancı dil öğreniminde oldukça faydalı yardımcı olarak görüyorum, özellikle de günümüzde doğruluk açısından bu kadar güçlü ve kullanımı kolay olduklarında. Bu araçlardan bazılarının öğrencilerimizi başarılı dil kullanıcıları olmaları için gerçekten güçlendirebileceğini düşünüyorum. Bu anlamda, makine çevirisi bir istisna değildir. Büyük bir yardımcıdır ve son yıllarda doğruluk ve güvenilirlik açısından çok gelişmiştir. Elbette, faydası büyük ölçüde nasıl, ne zaman ve neden kullanıldığına bağlıdır. Bağımsız öğrenenler için makine çevirisinin ev ödevleri, ödevler ve kendi kendine çalışma çabalarına yardımcı olmak için değerli bir araç olabileceğini düşünüyorum.”

Niño (2020)’nun belirttiği üzere, çevrimiçi makine çevirisinin bağımsız dil öğrenimi için etkili bir şekilde kullanılması; öğrencilerin ihtiyaçlarına, amaçlanan öğrenme hedeflerine,

öğrenme ortamına, araçlara ve kaynaklara ve destekleyici öğrenme ve öğretme yaklaşımına dikkat etmeyi içeren dikkatli bir öğrenme tasarımı gerektirir.

Ancak, bir katılımcı MÇ'nin yararlı bir araç olduğunu düşünmemektedir ve şu sözleri söylemektedir:

K4: “Hayır. Aslında öğretim süreci bu şekilde basitleştirilmemiştir. Öğrencilerin nörolingüistik kapasitesine bağlıdır, bu nedenle her dilsel davranış, herhangi bir dil veya herhangi bir yapı elbette insanın kendisine ve insan beynine adanabilir., Eğer insan beynini ve insanın öğrenme sürecini ondan çıkarırsak, insan hiçbir şey öğrenemez. İkinci dil için herhangi bir dil seviyesinden herhangi bir öğrenci düzgün bir şekilde öğrenemez.”

8. Soru: Makine çevirisi kullanımının hangi yabancı dil becerilerini ve alt becerilerini geliştirmesi muhtemeldir?

Bu araştırmanın temel amacı, bir yabancı dil sınıfında makine çevirisi kullanımının hangi yabancı dil becerilerini ve alt becerilerini geliştirebileceğini keşfetmektir. Bu kategorideki soru ile aslında daha önceki makalelerde hep bahsedilen yazma becerisi ile ilgili bariz bir cevap almaktayız.

K3: “Öğrenciler, okuma ve yazma görevlerinde daha iyi performans gösterebilecekleri kelime bilgilerini geliştirebilirler.”

K5: “Yine, makine çevirisinin yabancı dil öğreniminde destekleyici olarak iyi bir araç olduğunu düşünüyorum. Yine de tek başına ikinci dil becerilerini geliştirebileceğine ya da ikinci dil öğretimi veya öğreniminde tek başına ayakta durabileceğine inanmıyorum. Ancak doğru kullanıldığında, makine çevirisinin yazma becerilerini ve yazma alt süreçlerini geliştirmede işe yarayabileceğini düşünüyorum. Ayrıca yazım geliştirme ve sözdizimi farkındalığı için de gerçekten yararlıdır.”

K6: “Kelime edinimi, dilbilgisi, çeviri becerileri, dinleme ve özellikle üst düzey öğrenciler için telaffuz dinleme ve yazma.”

Garcia ve Pena (2011) ile Shadiev, Sun ve Huang (2019) makine çevirisinin öğrencilerin daha akıcı yazmalarını, daha az hatayla daha etkili iletişim kurmalarını ve yabancı dil materyaline daha fazla odaklanmalarını kolaylaştırdığını belirtmektedirler.

4.4. Makine Çevirisi Kullanımı ile Seviyelere Göre Dil Öğrenme Süreci

Bu kategoride üç (3) adet soru sorulmuştur.

9. Soru: Makine çevirisi başlangıç/temel seviyede dil öğrenme süreci için ne kadar yararlıdır? Hangi açılardan?

10. Soru: Makine çevirisi orta seviyedeki dil öğrenme süreci için ne kadar yararlıdır? Hangi açılardan?

11. Soru: Makine çevirisi ileri düzeyde dil öğrenme süreci için ne kadar yararlıdır? Hangi açılardan?

Başlangıç/temel seviyedeki öğrencilerin yabancı dil öğreniminde makine çevirisi kullanımını bazı yabancı dil öğretmenleri yararlı bulurken; bazıları zararlı bulmaktadırlar. Destekleyici ve öğrencilerin motivasyonları için uygun bulan yabancı dil öğretmenlerinin yanı sıra kritik düşünmeyi olumsuz yönde etkilediğini savunan öğretmenler de vardır.

K4: “Daha önce de belirttiğim gibi, bu makineler herkes için zararlıdır, ancak başlangıç ve temel seviyeler için daha zararlıdır. Bu seviyelerde, eleştirel düşünme ve temel dil kavramları ve yapıları etkilenebilir.”

Orta seviyedeki öğrencilerin yabancı dil öğreniminde makine çevirisi kullanımına dair yabancı dil öğretmenlerinden bir tanesi dışında, öğretmenler cümle kurarken okuma veya yazma etkinliklerinde MÇ'ye bağımlı olmadan minimum düzeyde kullanılması halinde kelime anlamlarının kontrol edilmesi için kullandıklarını ifade etmektedirler. Ana dil ile yabancı dil arasındaki benzerlik ve farklılığı göstermek adına kullanıldığını ve hatta dildeki akıcılık ve kendilerine olan özgüven artışından da söz etmektedirler.

K5: “Orta seviyede, MÇ öğrenme sürecinin belirli aşamalarına entegre edilebilir, örneğin yazma veya otantik dil materyalleri ile ilgili geri bildirim almak gibi. Ayrıca öğrencilerin dildeki özgüvenlerini ve akıcılıklarını geliştirmelerine ve artırmalarına yardımcı olabilir.”

Eğitmenlik deneyimlerimize dayanarak, başlangıç ve orta seviyedeki öğrencilerin hedef dilden kaynak dile veya kaynak dilden hedef dile kelime bazında çeviri yapmalarına karşı değiliz; fakat cümle olarak çeviri yapılmasına sınıf içinde izin vermemekteyiz. Bunun temel sebebi ise; öğrencilerin kendi kendine cümle yazabilecek beceride olmasını istememiz ve eğer cümle olarak çeviri yaparlarsa öğrencilerin performans ve motivasyonlarının düşebileceğini düşünmekteyiz.

İleri düzeydeki öğrencilerin yabancı dil öğreniminde makine çevirisi kullanımını farklı ülkelerdeki öğrenciler ile olan iletişimi sağlayabilmek ve kelimelerin eş anlamlılarını bulmak için kullandıklarını ve diğer seviyelere göre daha yararlı bulmakta olduğunu söylemektedirler.

K1: “Makine çevirisi araçları, farklı ülkelerden gelen öğrenciler arasındaki iletişimi kolaylaştırır.”

K3: “Orta seviye öğrenciler gibi, ileri seviye öğrenciler de kelimelerin doğru telaffuzunu kontrol edebilir ve ayrıca makine çevirisini kullanarak diğer bazı seçenekleri ve alternatifleri öğrenebilir ve kullanabilirler.”

K5: “Daha ileri düzeydeki öğrencilerin özellikle yazma söz konusu olduğunda MÇ'den daha fazla yararlanabileceğini düşünüyorum çünkü genellikle MÇ yanıtlarındaki herhangi bir yanlışlığı tespit edebilecek bilişsel beceriye ve dilsel farkındalığa sahiptirler ve hatta bu yanlış kısımları bir düzenleme faaliyetinin parçası olarak düzeltmeye teşvik edilebilirler.”

Ayrıca, diğer seviyelere göre daha az yararlı bulan katılımcı da mevcuttur.

K6: “Başlangıç seviyesinden daha az önemli olduğunu düşünüyorum çünkü başlangıç seviyelerine kıyasla daha sınırlı olma eğilimindedir. Kelime dağarcığı geliştirme, çeviri becerileri, okuduğunu anlama ve tamam, bunları kültürel anlayışı da destekleyebilir. Ancak yine de, öğrencilerin bunu kullanmalarına yardımcı olmak için dikkatli olmaları gerekir. Özellikle kültürel referanslara örnek verirken bu seviyede doğruluk konusunda sıkıntı yaşayabilirler.”

İki katılımcı kullanımı savunmamaktadır; bir katılımcının öğrencilerin dilde ana dil konuşucusu olan kadar MÇ kullanımına karşı olduğunu belirtmektedir.

K2: “Bunun yararlı olduğunu düşünmüyorum çünkü öğrenciler ileri düzey konuşmacı olduklarında becerilerinde ustalaşmış olmalı, bu nedenle makine çevirisi bilmedikleri bir şey sunmayacaktır.”

Bir diğeri ise; öğrencilerin kendi yazma ve okuma becerilerini bozmakta olduğunu düşünmektedir.

K4: “İleri düzey öğrenciler bir metni anlamakta veya akademik bir makale yazmakta sorun yaşadıklarında, çeviri makinelerinin ve programlarının vagonuna atlamak gibi bir niyetleri vardır ve bu niyet ileri düzey öğrenme sürecini bozar ve ikinci dilin hem yazmada hem de akademik makaleyi anlamada kişisel kullanımını zayıflatır.”

5. Sonuç

Bu çalışmada, temel olarak MÇ'nin yabancı dil öğretimindeki yerine ve MÇ araştırmalarına değinilmiştir. Çalışmada araştırma soruları kapsamında tespitlerde bulunulmuş ve MÇ'nin dil öğretiminde hangi yönlerden yararlı ya da öğrencileri engelleyen bir faktör olup olmadığı, önceki çalışmalara da değinilerek anlatılmaya çalışılmıştır. Ayrıca MÇ'nin dil öğretimindeki dil yeteneklerine etkisi de bu makalenin araştırma odağında yer almaktadır. Görüşmelere ve literatürdeki daha önceki araştırmalara da bakılacak olursa, MÇ'nin yabancı dil öğretiminde en çok yazma ve kelime öğrenme becerileri odaklı kullanıldığı söylenilebilir. Bu çalışmada, literatürdeki eserlerden farklı olarak MÇ'nin dilbilgisi öğretimindeki yerine de değinilmiştir.

Araştırmanın sonunda, hala bazı yabancı dil öğretmenlerinin 21. yüzyılda MÇ'ye karşı önyargılı oldukları ve sınıf içinde MÇ uygulamalarının kullanımını desteklemedikleri veya öğrencilerini bu konuda teşvik etmedikleri gözlemlenmektedir. Bu görüşmeler bir vakıf üniversite olan Haliç Üniversitesi'nin Yabancı Diller Yüksekokulu'nda görevli öğretim görevlileri ile yapılmıştır. Devlet üniversitelerinin hazırlık bölümlerinde İngilizce dilini öğreten öğretmenler ile de bu doğrultuda çalışmalar yapılabilir. Böylelikle, devlet üniversiteleri ve vakıf üniversitelerinde MÇ'nin kullanım amacının, sıklığının ve düzeyinin karşılaştırılması mümkün olabilir.

Haliç Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu'nda görev yapan altı (6) öğretim görevlisi ile gerçekleştirilen mülakatlarda, öğretmenlerin birçoğu günümüzde ileri teknoloji katkısıyla makine çevirisinin de göz ardı edilemeyeceğini ve yabancı dil sınıflarında-özellikle ileri düzey sınıflarda ve yazma becerilerinde kelime öğretimi yapılırken- MÇ uygulamalarının kullanılabilirliğini belirtmektedirler. Ayrıca, katılımcılar MÇ'nin dilbilgisi becerilerini geliştirmede potansiyel bir araç olarak kullanılabilirliğini ifade etmektedirler.

Literatürdeki eksikliğe değinilecek olursa, açık erişimde bulunan makalelerde dilbilgisi öğretimi sürecinde MÇ kullanımı üzerine çok değinilmediği göze çarpmaktadır. Bu konu üzerinde araştırma yapacak olan bilim insanlarının MÇ kullanımının yabancı dilde dilbilgisi öğretimine hangi düzeyde ve ne kadar faydalı olup olamayacağı üzerine yoğunlaşması beklenilmektedir. Ayrıca, yabancı dil öğrenimi ve öğretiminde MÇ kullanımı üzerine literatürün çoğunlukla İngilizce olarak yoğunlaştığı görülmekte ve bu bağlamda Türkçe hazırlanacak araştırmalara ihtiyaç olduğu ön plana çıkmaktadır. Alandaki bir diğer sınırlılık ise, dört temel dil becerilerinin MÇ aracılığı ile geliştirilmesi konusunda araştırma eksikliği bulunmasıdır, bu doğrultuda yapılacak çalışmalarında alana olumlu katkı sunacağı kanısındayız. Son olarak, bu çalışmanın gerçekleştirdiği mülakat uygulaması farklı örneklem gruplarındaki öğretmenler ile gerçekleştirilip, ayrıca makine çevirisinin dil öğreniminde kullanımı hususu öğrenci perspektifinden de irdelenebilir.

KAYNAKÇA

Aikawa, T. (2018). The use of machine translation for Japanese language education, İçinde Proceedings of the 2018 CAJLE Annual Conference (London,ON), 11–20.

ALPAC (Organization). (1966). *Language and Machines: Computers in Translation and Linguistics: a Report* (No. 1416). National Academy of Sciences, National Research Council.

- Altıntaş, K. ve Çiçekli, I. (2022, September). A machine translation system between a pair of closely related languages. İçinde *International Symposium on Computer and Information Sciences* (ss. 192-196). CRC Press.
- Aslan, E. (2019). *Makine çevirisi*. İstanbul: Hiperyayın
- Aşkın, M.C., Balkul, H.İ. (2022) Bu kış kimse üşümecek kitabının İngilizce çevirisinin makine çevirisi ile karşılaştırılması: Google Çeviri'nin yazın çevirisinde kullanılabilirliği üzerine bir inceleme. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 10(4), 117-131.
- Balkul, H.I., Tokgöz, H., Altıntaş, H.S., Kul, M.N. ve Hıdır, Z. (2022). Copy pasted vs manually typed texts in machine translation. İçinde Balkul, H.I. (Ed.). *Dilemmas in machine translation..* Kishinev: Lambert Academic Publishing
- Belina, I. (2023). *The impact of text type on the quality of machine translation from Croatian to English and French*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Zagreb Üniversitesi, Hırvatistan.
- Bulut, S. Ö. (2019). Integrating machine translation into translator training: towards 'human translator competence'?. *transLogos Translation Studies Journal*, 2(2), 1-26.
- Calude, A. S. (2003). Machine translation of various text genres. *Te Reo* 46 (1). 67–94.
- Cancedda, N., Dymetman, M., Foster, G., & Goutte, C. (2009). A statistical machine translation primer. *Learning machine translation*, 1-37.
- Correa, M. (2011). Academic dishonesty in the second language classroom: Instructors' perspectives. *Modern Journal of Language Teaching Methods*, 1(1), 65-79.
- Correa, M. (2014). Leaving the "peer" out of peer-editing: online translators as a pedagogical tool in the Spanish as a second language classroom. *Latin Am. J. Content Lang. Integr. Learn.* 7, 1–20.
- Çetiner, C. ve İşısağ, K. U. (2019). Undergraduate level translation students' attitudes towards machine translation post-editing training. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 1(7.1), 110-120.
- Enkin, E. ve Mejias-Bikandi, E. (2016). Using online translators in the second language classroom: ideas for advanced-level Spanish. *LACLIL* 9, 138–158. doi: 10.5294/laclil.2016.9.1.6
- Flanagan, M., & Christensen, T. P. (2014). Testing post-editing guidelines: how translation trainees interpret them and how to tailor them for translator training purposes. *The Interpreter and Translator Trainer*, 8(2), 257-275.
- Forcada, M. L. (2010). Machine translation today. İçinde Gambier, Y. and Doorslaer, L.V. (ed) *Handbook of Translation Studies*. Volume 1, ss. 215-223, John Benjamins, Amsterdam.
- Forcada, M. L. (2020). Building machine translation systems for minor languages: challenges and effects. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 73, 1–20.
- Freitag, M., Foster, G., Grangier, D., Ratnakar, V., Tan, Q., & Macherey, W. (2021). Experts, errors, and context: A large-scale study of human evaluation for machine translation. *Transactions of the Association for Computational Linguistics*, 9, 1460-1474.
- Genç Ersoy, B. Ve Ersoy, M., (2021). Teknoloji destekli Türkçe öğretimi üzerine yayınlanan makalelerin içerik analizi: ULAKBİM-TR Dizin Örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , vol.7, no.3, 810-829.
- Guerberof-Arenas, A., & Toral, A. (2022). Creativity in translation: Machine translation as a constraint for literary texts. *Translation Spaces*, 11(2), 184-212
- Harris, H. (2010). Machine translations revisited: issues and treatment protocol. *The language teacher*, 34(3), 25-29.
- Hoang, H., & Koehn, P. (2008). Design of the Moses decoder for statistical machine translation. İçinde *Software Engineering, Testing, and Quality Assurance for Natural Language Processing* (ss. 58–65). Stroudsburg, PA, USA: Association for Computational Linguistics

- Hutchins, W. J., & Somers, H. L. (1992). An introduction to machine translation, Vol. 362. *Academic Press London*.
- Hutchins, J. (2004). Two precursors of machine translation: Artsrouni and Trojanskij. *International Journal of Translation*, 16(1), 11-31.
- Hutchins, W. J. (2023). Machine translation: History of research and applications. *İçinde Routledge encyclopedia of translation technology* (ss. 128-144). Routledge.
- Irvine, A. (2014). *Using Comparable Corpora to Augment Statistical Machine Translation Models in Low Resource Settings*. Yayınlanmamış doktora tezi, Johns Hopkins Üniversitesi.
- Kituku, B., Muchemi, L., & Nganga, W. (2016). A review on machine translation approaches. *Indonesian Journal of Electrical Engineering and Computer Science*, 1(1), 182-190.
- Koehn, P. (2009). *Statistical machine translation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lambert, P., Senellart, J., Romary, L., Schwenk, H., Zipser, F., Lopez, P., ve Blain, F. (2012). Collaborative machine translation service for scientific texts. *İçinde 13th Conference of the European Chapter of the Association for Computational Linguistics*, ss.11-15, Avignon, France.
- Lin, H., Yao, L., Yang, B., Liu, D., Zhang, H., Luo, W., Huang, D., & Su, J. (2021). Towards user-driven neural machine translation. *İçinde Zong, C., Xia, F., Li, W., & Navigli, R. (Ed.), Proceedings of the 59th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics and the 11th International Joint Conference on Natural Language Processing, ACL/IJCNLP 2021, (Volume 1: Long Papers), Virtual Event, August 1-6, 2021, pp. 4008-4018. Association for Computational Linguistics*.
- Luton, L. (2003). If the Computer Did My Homework, How Come I Didn't Get an "A"? *The French Review*, 766-770.
- Mellinger, C. D. (2017). Translators and machine translation: knowledge and skills gaps in translator pedagogy. *The Interpreter and Translator Trainer*, 11(4), 280-293.
- Moorkens, J., & O'Brien, S. (2017). Assessing user interface needs of post-editors of machine translation. *Human issues in translation technology*, 109-130.
- Niño, A. (2004). Recycling MT: A Course on Foreign Language Writing via MT post-editing. *İçinde CLUK (Computational Linguistics United Kingdom 7th Annual Research Colloquium)*, 6 ve 7 Ocak 2004 Birmingham Üniversitesi, Birleşik Krallık.
- Niño, A. (2009). Machine translation in foreign language learning: Language learners' and tutors' perceptions of its advantages and disadvantages. *ReCALL*, 21(2), 241-258.
- Niño, A. (2020). Exploring the use of online machine translation for independent language learning. *Research in Learning Technology*, 28.
- Pekçoşkun-Güner, S. (2020). Makine çevirisi sürecince ön düzenleme. *İçinde Z. Tok (Ed.). Çeviride Teknoloji: Süreç ve Uygulama 1*. Ankara: Grafiker yayınları.
- Polat, A. (2022). Nitel araştırmalarda yarı-yapılandırılmış görüşme soruları: Soru form ve türleri, nitelikler ve sıralama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 161-182.
- Qun, L., & Xiaojun, Z. (2015). Machine translation: General. *İçinde C. Sin-wai (Ed.). The Routledge encyclopedia of translation technology* (ss. 105-119). Routledge.
- Ragni, V., & Nunes Vieira, L. (2022). What has changed with neural machine translation? A critical review of human factors. *Perspectives*, 30(1), 137-158.
- Rico Pérez, C., & Torrejón, E. (2012). Skills and profile of the new role of the translator as MT post-editor. *Tradumática*, (10), 0166-178.
- Rico, C., & González Pastor, D. (2022). The role of machine translation in translation education: a thematic analysis of translator educators' beliefs. *Translation & Interpreting*, 14(1), 177-197.

- Richards, J. C., & Schmidt, R. W. (2013). *Longman dictionary of language teaching and applied linguistics*. Routledge.
- Shei, C.-C. (2002). Teaching MT through pre-editing: Three case studies. İçinde *Proceedings of the 6th EAMT Workshop on Teaching Machine Translation* (ss. 89-98), Manchester, United Kingdom
- Somers, H. (1997). Machine translation and minority languages. *Translating and the Computer*, 19:1–13.
- Stapleton, P., & Kin, B. L. K. (2019). Assessing the accuracy and teachers' impressions of Google Translate: A study of primary L2 writers in Hong Kong. *English for Specific Purposes*, 56, 18–34.
- Steding, S. (2009). Machine translation in the German classroom: Detection, reaction, prevention. *Die Unterrichtspraxis/Teaching German*, 42(2), 178-189.
- Tayirova, N., Tekerek, M., & Brimkulov, U. (2015). Statistical machine translation implementation and performance tests between Kyrgyz and Turkish Languages. *MANAS Journal of Engineering*, 3(2), 59-68.
- Toral, A., & Way, A. (2015). Machine-assisted translation of literary text: A case study. *Translation Spaces*, 4(2), 240-267.
- Türkoğlu, E. (2014). *Çeviribilim ve yabancı dil öğretiminde araç çeviri uygulamaları*. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Türkiye.
- Voigt, R., & Jurafsky, D. (2012, Haziran). Towards a literary machine translation: The role of referential cohesion. İçinde *Proceedings of the NAACL-HLT 2012 Workshop on Computational Linguistics for Literature* (ss. 18-25).
- Warschauer, M., & Kern, R. (Eds.). (2000). *Network-based language teaching: Concepts and practice*. Cambridge university press.
- Zampieri, M., Nakov, P., & Scherrer, Y. (2020). Natural language processing for similar languages, varieties, and dialects: A survey. *Natural Language Engineering*, 26(6), 595-612.

EXPANDED SUMMARY

Since the beginning of the existence to the present day, translation has had a very important and all-encompassing role. Along with the developing technology, great changes have also occurred in the field of translation. In this way, the importance and contribution of machine translation (MT) in foreign language teaching, especially in the education sector, is increasing. In this study, the use of machine translation (MT) by learners in foreign language teaching in preparatory classes will be discussed. Although machine translation seems to be used in foreign language teaching more recently, it has actually been a component of foreign language learning and teaching for a long time. Translation has advanced significantly as a result of advancements in technology. Around the 1950s, machine translation (MT) was introduced accompanying human translation. As mechanization increased, it was used to a number of fields, including agriculture and language instruction. It is getting harder to ignore the importance of MT in language learning. While learning a new language in the classroom, learners like using machine translation (MT), even though language instructors would prefer otherwise. Even though it was difficult for instructors to accept its use, machine translation began to be employed in foreign language educational institutions. One of the research issues that the current study seeks to answer is how EFL instructors feel about employing MT when instructing in a foreign language classroom. In this study, in the light of the previous literature, semi-structured interviews with

language instructors will be conducted to determine whether learners make use of machine translation while learning a foreign language, and if so, which language skills they use it to improve the most. In addition, the extent to which machine translation contributes to the development of language skills and in which activities machine translation tools are used will be investigated. These questions are meant to investigate broad data regarding MT use in language classrooms. The extent to which participants use technology in their classes is questioned based on their experiences. Upon classifying the questions, we can conclude that certain questions are only focused on motivating students to utilize MT both within and outside of the classroom. Finding out the levels they are at and how they make use of MT for teaching English language are some of the questions to ask. Afterwards, the limitations will be identified by evaluating the deficiencies in this context. In this study, we aim to learn the position of machine translation in foreign language teaching from past to present and the attitudes of instructors towards machine translation in foreign language teaching. The data collection method of the study is semi-structured interviews, one of the qualitative research methods, and after the interviews, the data will be divided into themes and analysed by content analysis method. The study covers the topics of machine translation (MT) and foreign language learning and teaching and is an interdisciplinary research in this context. It is aimed that the data obtained from the study will shed light on future research on the subject.